

A spanyol szótagösszevonás vizsgálata a nyelvoktatás szempontjából

Számos korábbi kutatás hívta már fel a figyelmet a célnyelvihez közelítő kiejtés és a beszéd sebességének jelentőségére (Baditzné 2019, Laham et al. 2009, Mátraházi 2020). Mindennek fényében fontosnak tűnik a célnyelvihez közelítő sebességgel kivitelezett beszédprodukció, azonban korábbi kutatásaim alapján (Kovács 2019, 2020 és 2021) még a Közös Európai Referenciakeret szerinti B2-es szinten (tehát középszinten) is a célnyelvi értéknél csak jelentősen lassabb beszéd- és artikulációs tempóra képesek a spanyol nyelvtanulók.

Jelen vizsgálódásomban erre a problémára szeretnék megoldási lehetőséget találni: a spanyol nyelvre jellemző szótagösszevonás, vagyis két egymás melletti azonos magánhangzó eggyé való redukálódásának (Esgueva Martínez 2004; Hualde et al. 2010; Navarro Tomás 1977, idézi Hualde 2014; Planas Morales 2013; Román et al. 2018) jelenlétét és gyakoriságát elemzem szóhatáron. Ehhez négy spanyol dialektus (észak-spanyolországi, dél-spanyolországi, mexikói és argentinai-uruguayi) anyanyelvi beszélőinek félszpontán beszédprodukcióját (interjúk) hasonlítom össze B2-es KER szintű magyar nyelvtanulók hangmintáival (szintén interjúk). A következő hipotézisek mentén kezdtem el kutatásomat: (i) a szótagösszevonás mind a négy elemzett spanyol nyelvváltozatban megtalálható; viszont (ii) a jelenség nem, vagy csak szórványosan fordul elő a magyar nyelvtanulók spanyol nyelvű beszédében.

Ötven hangfelvételnek (kilencvenkilenc perc összesen) a Praat programban való elemzése után eredményeim arra mutatnak rá, hogy a szótagösszevonás valóban megjelenik mind a négy általam elemzett spanyol dialektusban (de csak az esetek kevesebb, mint felében), és csak nagyon ritkán fordul elő a B2-es KER szintű nyelvtanulók beszédprodukciójában: egyetlen ilyen esetet találtam a magyar adatközlők beszédprodukciójában.

Kulcsszavak: beszédprodukció, dialektusok, félszpontán beszéd, magánhangzó-redukció, nyelvoktatás, spanyol, szótagösszevonás.

1. Kiindulópontok

Számos korábbi kutatás emelte már ki az anyanyelvihez közelítő spanyol kiejtés fontosságát, illetve előnyeit. Laham és munkatársai (2009) például kifejezetten a beszéd sebességével kapcsolatban azt az eredményt kapták, hogy a kutatás résztvevői ugyanazt az erkölcsi bűnt kevésbé találták súlyosnak, amikor azt folyékonyan, gördülékenyen, vagyis kevesebb beszédsszünettel, ezáltal nagyobb beszédtempóval ismertették, mint amikor sokkal tagoltabban.

A spanyolok megítélése alapján pedig a jó kiejtés és a diskurzusjelölő elemek (szerintük) megfelelő használata érthetőség szempontjából még a nyelvtani hibákat is ellensúlyozhatja (Baditzné et al. 2018). Ezzel szemben a célnyelvitől eltérő kiejtéssel rendelkező beszélőket egy másik kutatás spanyol adatközlői csak

alacsonyabb presztízsű szakmára vélték alkalmasnak, és számos szupraszegmentális elemet (például hezitálási forma, beszédtempó, szavak átkötése) kiemelték, amiket hiányoltak vagy nem találtak megfelelőnek a vizsgálatban résztvevő B2-es KER szintű magyar nyelvtanulók beszédprodukciónak (Baditzné 2019).

Arra is találhatunk példát a szakirodalomban, hogy nyelvvizsgakörnyezetben is hátrány érhet minket lassabb beszédünk miatt: egy ilyen szituációban végzett vizsgálat eredményei szerint a spanyol anyanyelvű tanárok szigorúbban értékelték az A2-B2-es KER szintű nyelvtanulók beszédprodukciónak folyékonyág szempontjából, mint a magyar anyanyelvű tanárok, akár spanyoltanárok, akár nem. Az említett spanyol származású tanárok kiemelték a beszéd- és artikulációs tempót a szünettartás mellett mint az értékelésüket befolyásoló tényezőket (Mátraházi 2020).

Láthatjuk tehát, hogy az anyanyelvihez közelítő kiejtésnek és a gördülékeny beszédnek még abban is szerepe lehet, hogy elkerüljük az esetleges negatív nyelvi előítéletet. Ennek ellenére korábbi kutatásaim a beszédtempó (Kovács 2019 és 2021) és az artikulációs tempó (Kovács 2020) témájában azt mutatták, hogy ez a terület fejlesztést igényel még B2-es KER szinten is, mert a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók az anyanyelvi beszélőkéhez képest jelentősen lassabb beszéd- és artikulációs tempót produkáltak.

Jelen kutatásban azonos magánhangzók szóhatáron való összevonásának jelenlétét és gyakoriságát vizsgálom négy spanyol nyelvváltozatban (észak-spanyolországi, dél-spanyolországi, mexikói, argentinai-uruguayi) és B2-es KER szintű magyar anyanyelvű spanyol nyelvtanulók beszédprodukciónak. Feltételezésem szerint a szótagösszevonás esetleges hiánya a magyar ajkú adatközlők beszédében kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy az artikulációs tempójuk lassabb az anyanyelvi beszélőkénél még B2-es KER szinten is. Úgy gondolom, a szótagösszevonás megismertetése és gyakorlása a nyelvtanulókkal lehetséges megoldásként szolgálhat a korábban vázolt problémára.

A szótagösszevonás a spanyol nyelv egy problémás jellemzőjének tekinthető, gondot okozhat akár az olyan nyelvtanulóknak is, akik már „elég jó” beszédprodukciónak képesek, mivel a különálló hangok tökéletes kiejtése önmagában nem feltétlenül vonja maga után a magánhangzó-kapcsolatok megfelelő megvalósítását is, ami viszont nélkülözhetetlen a „jó” spanyol kiejtéshez (Espinosa 1924: 299–300). Mindez olyan helyzetekben okozhat nehézséget, amikor hallott szövegértésre van szükség, hiszen általában nem külön-külön halljuk a szavakat, hanem összekapcsolva, blokkokban, melyek nem biztos, hogy egybeesnek a szintaktikai egységekkel és a könnyen felismerhető nyelvtani funkciókkal (Planas Morales 2013: 79–80). Ez okból kifolyólag a DELE spanyol nyelvvizsgákon például a hallott szövegértés feladatok ma már többet érnek, mint korábban (Planas Morales 2013: 78–79).

2. Elméleti háttér

2.1. A redukció fogalma, típusai

Az általánosságban értett redukció számos nyelvtípusra jellemző jelenség, a franciától az angolon át egészen a koreaiig (lásd Ernestus–Warner 2011: 254). A fonetikai redukciót úgy határozhatjuk meg, mint egy szó kiejtésének eltérése a normatív, pontos kiejtéstől, aminek következtében elképzelhető, hogy az adott szó önmagában állva nem felismerhető, viszont a kontextus segítségével könnyen azonosíthatjuk (Ernestus et al. 2002; Xu 1994, idézi őket Burchfield–Bradlow 2014: 270). A szótagredukció pedig definíciója szerint felölel minden olyan esetet, amely során a ténylegesen megvalósult szótagok száma elmarad a norma alapján várt szótagok számától (Johnson 2004, idézi Burchfield–Bradlow 2014: 270–271). A szótagok mellett azonban hangok is redukálódhatnak, például a magánhangzók hajlamosabbak erre, mint a mássalhangzók (Trouvain et al. 2001: 158), a spanyol nyelvre viszont inkább a mássalhangzó-redukció jellemző, a magánhangzó-redukció csak marginálisan fordul elő (Voigt–Schüppert 2013: 319). Az elkövetkezendőkben csak a magánhangzók által determinált szótagredukcióra fogok fókuszálni, hiszen a szótagösszevonás szempontjából ez a típus a releváns, lévén, hogy a spanyol nyelvben is csak magánhangzó lehet szótagmag (lásd például Quilis 1999: 368).

A spanyol nyelvben a magánhangzókapcsolatokat egyetlen (diftongus, vagy három magánhangzó esetén triftongus), vagy több különálló szótagban (hiátus) is ejthetjük (részletesebben lásd például Hualde et al. 2010: 90–94). Gyors beszédben azonban a hiátusok is egyetlen szótagra redukálódhatnak (Hualde et al. 2010: 98), illetve Aguilar (2003: 2111) alapján előfordulhatnak magánhangzókieesések vagy -törlések is, tehát kettő vagy több magánhangzó helyett csak az egyik akusztikai lenyomata észrevehető. Bowen (1956: 8) kiemeli, hogy kettő nem azonos magánhangzó találkozásakor általában az első szenved el különböző változásokat, például rövidül, félhangzóvá válik, vagy redukálódik.

Egymás mellett álló, de különböző szótagokba tartozó magánhangzókat különbözőképpen ejthetünk. Ezek az opciók inkább a beszédstílusra vonatkozó preferenciáinktól függenek, mintsem az adott magánhangzókapcsolat szerkezetétől (Aguilar 2003: 2112, Bowen 1956: 6). Aguilar (2005, idézi Hualde 2020: 175) szerint például a különböző szótagban való ejtés formális, a diftongussá válás sztenderd, a magánhangzótörlés pedig informálisnak mondható a spanyolban. A magánhangzókapcsolatok ejtésének kontextusfüggő szabályairól a spanyol nyelv vonatkozásában lásd például Contreras (1969).

Fontos megemlíteni, hogy a diftonguson és a hiátuson felül – mely jelenségek egy adott szón belül fordulnak elő – létezik az úgynevezett „dierézis”, vagyis szóhatáron található két magánhangzó külön szótagban való ejtése (Espinosa 1924: 305) és a „sinalefa”, ami két külön szóhoz tartozó magánhangzó egyetlen szótagban való ejtését jelenti (Espinosa 1924: 301–302). Espinosa (1924: 302) szerint a sinalefa a szabályszerű, a dierézis – a szerző szavaival élve a hiátus – pedig ritka.

2.2. A szótagredukciót meghatározó tényezők

A szótagredukció jelenléte és gyakorisága számos befolyásoló tényezőtől függ. A következő faktorok nem csupán a spanyol nyelvre értendők. Ernestus–Warner (2011: 254) holland nyelvre vonatkozó kutatása alapján például a nők beszédprodukciónak több redukció lehetséges fel, mint a férfiakéban, illetve a fiatalok beszédében is gyakrabban találkozhatunk ezzel a jelenséggel, mint az idősebbekében. Ezen felül több tanulmány is kijelenti, hogy a gyorsabb beszédben – magasabb beszédtempó-érték esetében – nagyobb mértékben jellemző a redukció (Burchfield–Bradlow 2014: 274–275; Hoole et al. 1994, idézi Tomaschek et al. 2014: 429; Navarro Tomás 1950, idézi Esgueva Martínez 2004: 89; Navarro Tomás 1977: 148–149, idézi Hualde 2020: 170; Voigt–Schüppert 2013: 322; Wong 2004). Ennek az az oka, hogy a gyors beszédben az artikuláció kevésbé lesz tiszta, ezzel a szótagok lerövidülnek vagy kiesnek (Voigt–Schüppert 2013: 322).

Meghatározó tényező a redukció tekintetében a hangsúly is: általánosságban elmondható, hogy a hangsúlyos magánhangzókra nem olyan jellemző a redukció, mint a hangsúlytalanokra (Aguilar 2003: 2112; Alba 2006: 277; Cuenca Villarín 2000: 43; Navarro Tomás 1977: 148–149, idézi Hualde 2020: 170). Egészen pontosan a legnagyobb mértékben a két hangsúlytalan magánhangzóból álló csoport időtartama csökken, ezt követi az egy hangsúlyos és egy hangsúlytalanból (ebben a sorrendben) álló magánhangzókapsolat, majd a hangsúlytalan-hangsúlyos magánhangzó kombinációja, a redukciónak pedig a leginkább ellenálló magánhangzókapsolat a két hangsúlyosból álló (Aguilar 2003: 2113, Alba 2006). Ez utóbbi esetben a hangsúly is csökkenhet vagy elveszhet (Hualde 2014: 77).

Néhány tanulmány arra is fényt derített, hogy a szótagtípus is befolyásolhatja a redukciót, azonban ezzel kapcsolatban nem egységes a szakirodalom: Alba (2006: 278) szerint a zárt szótagok (melyek mássalhangzóra végződnek) jelentősen érzékenyebbek a redukcióra, mint a nyílt, vagyis magánhangzóra végződő szótagok, Burchfield–Bradlow (2014: 270 és 274–275) alapján azonban a nyílt szótagok gyakrabban szenvednek el redukciót, mint a zártak. A szavak gyakoriságát és típusát tekintve azonban már nagyobb az egyetértés. Egyfelől elmondhatjuk, hogy az adott nyelvben gyakrabban előforduló szavakra jellemzőbb a redukció, mint a ritkábbakra (Bybee 2000: 252, idézi Alba 2006: 274; Bybee 2002, idézi Alba 2006: 275; Munson 2007 és Munson–Solomon 2004, idézi őket Tomaschek et al. 2014: 429). Mindez összefüggésbe hozható az artikuláció automatizálódásával (Bybee 2000: 252, idézi Alba 2006: 274), vagyis a kevesebb erőfeszítést igénylő produkcióval, és a „szükségtelen” artikulációs mozgások kikopásával (Zipf 1935, idézi Tomaschek et al. 2014: 429). Fontos még megemlíteni, hogy jelentősen kevesebb redukció történik a tényleges jelentést hordozó szavak esetében, mint olyan szókapcsolatokban, melyek csupán nyelvtani szerepet betöltő szavakat is tartalmaznak, például ige és prepozíció kombinációjában (Casali 1997 és 1998; Causley 1999; Jenkins 1999, idézi őket Alba 2006: 279). Ezek mellett szintaktikailag szorosan összetartozó szerkezetekben is gyakoribb a redukció (Hualde 2014: 78).

Az előzőekben említett tényezőkön felül annak is jelentősége van redukció tekintetében, hogy az adott nyelvi elem került-e már korábban említésre a beszélgetés során (Jenkins 1999, idézi Alba 2006: 273), ahogy a magánhangzók jellemzői is számítanak: a magánhangzókapcsolatokat tekintve gyakoribb a redukció abban az esetben, amikor a második magánhangzó alsó vagy középső nyelvvállású, illetve amikor a két magánhangzó nyelvvállása hasonló (Alba 2006: 277–278). Fontos kiemelni, hogy Burchfield–Bradlow (2014: 274–275) szerint a nyelv és a beszédstílus önmagában nem befolyásolja a redukciót, és csak más változókkal együttesen érnek el hatást redukció szempontjából.

2.3. Szótagösszevonás: azonos magánhangzók szóhatáron

Mivel a kutatásom kifejezetten a szavakon átívelő, azonos magánhangzókat tartalmazó kapcsolatok temporális jellemzőire fókuszál, a következő szekcióban ezek jellemzőire részletesebben is kitérek. Az azonos, nem felső nyelvvállású magánhangzókból (ezek a spanyolban: /a/, /e/, /o/) álló kapcsolatokat gondos kiejtéssel a sztenderd szerint mindig hiátusként ejtjük (Hualde et al. 2010: 91–92), mivel mindegyik magánhangzó külön szótagmag (Quilis 1999: 179). A spanyol nyelvre jellemző ejtési mintázatok alapján viszont két megegyező hangból álló magánhangzókapcsolat esetén alapvetően egyetlen magánhangzót ejtünk, azáltal, hogy a két eredeti hang összeolvad eggyé (Bowen 1956: 7; Contreras 1969: 61; Hualde 1994, idézi Román et al. 2018: 155)¹. Aguilar (2003: 2111–2112) ezt monoftongizálódásnak hívja, amelyhez szerinte gyors, de nem emfatikus beszédstílus szükséges.

Espinosa (1924: 299) alapján az azonos magánhangzók találkozása szóhatáron a szabályok szerint szintén összevonással jár, amire hagyományosan, főként a költészetben, a már említett sinalefaként utalunk (Aguilar 2003: 2111; Hualde 2020: 165; Hualde et al. 2010: 98; Navarro Tomás 1977: 147–158, idézi Hualde 2014: 76). Navarro–Ledesma (1903: 86, idézi Esgueva Martínez 2004: 89) a sinalefát mint a spanyol nyelv egyik szabályát mutatja be, és ahogy Henríquez Ureña (1961: 17, idézi Esgueva Martínez 2004: 89) is kiemeli, a spanyol nyelv megköveteli a sinalefát.

Összefoglalva tehát a sinalefa általános szabály a spanyol nyelvben, ha két magánhangzó egymással érintkezik úgy, hogy egyik szó végén található, a másik pedig a következő szó elején (Espinosa 1924: 301–302). Így a két hang egyetlen szótagot fog képezni (Espinosa 1924: 302), és összeolvadásuk oly mértékű lehet, hogy egyetlen, ugyanolyan kontextusban lévő hangéval megegyező értékre redukálódnak (Hualde 1994, idézi Román et al. 2018: 155; Hualde 2014: 77; Hualde, et al. 2010: 98; Monroy Casas 1980: 65, idézi Esgueva Martínez 2004: 90)². Mi több,

¹ Azonban nem minden kutatás eredménye erősíti meg ezt: Aguilar (2003: 2112) például azt találta, hogy azonos magánhangzók találkozásakor a hiátus megtartása a leggyakoribb.

² Wong (2004) szerint viszont a szótag eggyé olvadása azzal jár, hogy a magánhangzó időtartama megnő.

akár három azonos hangsúlytalan magánhangzó időtartama is lerövidülhet egyetlen hangéval megegyezőre (Hualde 2014: 77).

Két azonos magánhangzó esetében hívja ezt a jelenséget Espinosa (1924: 302) összevonásnak (angolul *contraction*, spanyolul *contracción*). Planas Morales (2013: 70) definíciója szerint a szótagösszevonásnak („*contracción silábica*”) két altípusa létezik szóhatáron: egyetlen hanggá való redukálódás, és diftongussá vagy triftongussá válás. Az egyszerűség kedvéért a továbbiakban Espinosát (1924) követve szótagösszevonásként csak a két azonos magánhangzó egyggyé olvadására fogok utalni.

3. Hipotézisek

Ahogy láthattuk az előző szekcióban, a szakirodalomban számos általános jellegű információt olvashatunk a szótagösszevonás jellemzőivel és a jelenségre hatással lévő tényezőkkel kapcsolatban, ám ezek nem fókuszálnak egyetlen adott nyelvre sem. A spanyolra vonatkozó korábbi tanulmányok bemutatják, hogy mely fonetikai szabályok követelik meg a szótagösszevonás vagy szótagredukció alkalmazását, és hogy milyen körülmények (mint például a beszédstílus vagy a hangsúly) befolyásolják a szótagösszevonást a spanyol nyelvben. Mindennek ellenére azonban ezen kutatások csak anyanyelvi adatközlők adatait ismertetik és elemzik, és egyikük sem foglalkozik a spanyol különböző nyelv dialektusaival.

Ennek fényében vizsgálódásom elején a következő feltételezéseket fogalmaztam meg a szótagösszevonással kapcsolatban:

- a szótagösszevonás minden elemzett spanyol nyelvváltozatban (észak-spanyolországi, dél-spanyolországi, mexikói, argentinai-uruguayi) megjelenik, és az azonos magánhangzók időtartama egyetlen hang időtartamára csökken;
- a B2-es KER szintű magyar nyelvtanulók beszédprodukciónak nem, vagy csak elvétve lehet fel a szótagösszevonás, ami hozzájárulhat ahhoz, hogy artikulációs tempójuk lassabb a célnyelvi értékektől³ (lásd Kovács 2020).

4. Korpusz

4.1. Az adatközlők profilja

Jelen kutatásban magyar ajkú spanyol nyelvtanulók beszédprodukciónak hasonlítom össze célnyelvi beszélőkével, vizsgálatom alapját egy összesen ötven autentikus hangmintából (interjú) álló korpusz jelenti, kilencvenkilenc perc hosszúságban összesen. Ebből tíz hangfelvételt tesznek ki a magyar adatközlőkkel készített interjúk, negyvenet pedig az anyanyelvi beszélők interjúi.

³ A hiátus időtartama ugyanis hosszabb, mint redukált magánhangzókapcsolatoké, amelyeknél rövidebb az egyetlen hangból álló monoftongusoké (Aguilar 2003: 2113).

A hanganyagok felvételekor a magyar nyelvtanulók 20 és 25 év közötti, 1993 és 1997 között született egyetemi hallgatók voltak, kilenc nő és egy férfi, mindannyian B2-es KER szinten beszéltek a spanyol nyelvet, vagyis sikeresen teljesítettek B2-es KER szintű vizsgát, azonban C1-es KER szintűt még nem tettek.⁴ Emellett kiemelendő, hogy a magyar adatközlők majdnem mindegyike átlagos beszélőnek tekinthető anyanyelvén beszéd- és artikulációs tempó tekintetében. Egészen pontosan a tíz nyelvtanuló közül kettő produkált a magyar átlagos beszédtempónál (Bóna 2014: 118) alacsonyabb értéket; ez a különbség nem volt nagyobb 0,3 szótag/másodpercnél.

A spanyol anyanyelvi beszélők négy különböző nyelvváltozatot (észak-spanyolországi, dél-spanyolországi, mexikói, argentinai-uruguayi) képviselnek, minden nyelvjárást tíz-tíz adatközlő, öt férfi és öt nő. Foglalkozásukat tekintve mindannyian színészek, azért, hogy össze tudjam hasonlítani a beszédprodukciójukat. Életkoruk a következő táblázatban látható; minden esetben úgy határoztam meg a korukat, hogy a születési idejüket összehasonlítottam az interjúk közzétételének dátumával.

	É-spanyolországi		D-spanyolországi		Mexikói		Argentínai-uruguayi	
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi
Életkor (év)	20	31	24	27	22	28	27	40,5 ⁵
	21	35	26	35	30	33	32	43
	25	40	33	36	36	40	41	44
	42	43	33	44	36	46	42	45
	45	49	35	48	43	53	48	46
ÁTLAG	30,6	39,6	30,2	38	33,4	40	38	43,6
SZÓRÁS	11,97	6,99	4,87	8,22	7,86	9,98	8,4	2,11

1. táblázat. A spanyol anyanyelvű adatközlők életkora

Az észak-spanyolországi dialektus minden képviselője Madridban született, a dél-spanyolországi beszélők mindegyike Andalúzia⁶ tartományban, a mexikói spanyol nyelvjárás beszélői pedig Mexikóvárosban. Az argentinai-uruguayi adatközlők közül négy (három nő és egy férfi) Montevideo szülötte, míg két nő és négy férfi Buenos Airesben született.

⁴ A B2-es KER szint választásának oka az, hogy a Közös Európai Referenciakeret (2002: 33) megfogalmazása szerint ezen a szinten a nyelvtanuló már „folyamatos és természetes módon olyan szintű normális interakciót tud folytatni anyanyelvű beszélővel, hogy az egyik félnek sem megterhelő”. Véleményem szerint a nyelvtanulás és nyelvtanítás legfőbb célja ennek a szintnek az elérése.

⁵ Ennek az adatközlőnek nem tudtam meghatározni a pontos életkorát.

⁶ Az egyik adatközlő Valencia tartományban született, viszont a családja andalúz származású, és ő maga is Andalúziában él(t) hatéves kora óta

(lásd: https://elpais.com/elpais/2013/11/15/eps/1384536050_832255.html, utolsó elérés: 2022.jan.23.)

4.2. A hangfelvételek típusa és forrása

Kutatásomhoz interjút tartalmazó hangfelvételeket használtam, melyet félszponán beszédként tudunk meghatározni. Spontán beszéd esetén nem előre megformált szöveg hangzik el (Gósy 2004: 242), ennek a beszédstílusnak a legfőbb jellemzője az, hogy a beszédtervezés és a beszédprodukció párhuzamosan zajlik, aminek következtében a spontán beszéd lassabb lesz (Levelt 1999, idézi Váradi–Beke 2013: 26–27). Ezzel ellentétben olvasás során nem kell különösebb figyelmet szentelnünk a formának és a tartalomnak, csakis az artikulációra kell koncentrálnunk (Bóna 2016: 166). Markó (2005) eredményei szerint viszont a spontán narratívához képest nő az artikulációs tempó párbeszéd esetében. Mivel interjú esetében a kérdések meghatározzák a témát, és ezáltal a beszélgetés szókincsét is, ezt a beszédstílust inkább félszpontánként definiálhatjuk.

A vizsgálat során elemzett hangminták két különböző forrásból származnak. A spanyol anyanyelvi beszélőkkel készített interjút egy videómegosztó platformon találtam, míg a magyar ajkú adatközlők beszédprodukcóját tartalmazó hanganyagokat én vettem fel egy csendes egyetemi teremben. A felvétel során rajtam kívül csak az adatközlők, a tíz magyar nyelvtanuló és minden esetben ugyanaz az andalúz származású interjúztató volt jelen a helyiségben. A kutatás részletei és céljai ismeretlenek voltak a résztvevők előtt.

A lehető legobjektívebb eredményeket szerettem volna kapni, ezért igyekeztem kizárni azokat a tényezőket, amelyek befolyásolhatták volna a kutatás eredményét. Így például minden esetben interjút vizsgáltam, és az ugyanabba a csoportba tartozó adatközlők azonos szinten beszéltek a nyelvet: minden spanyol származású résztvevő anyanyelvi beszélő, a magyar adatközlők mindegyike B2-es KER szinten beszélt a felvétel idején a spanyol nyelvet. Lehetőségeimhez mérten igyekeztem közel ugyanabból a korcsoportból kiválasztani az adatközlőket, és az interjúk témái szubjektívek, de nem túl személyesek voltak (a magyarok esetében például a hobbi, a spanyol színészeknél pedig a saját karrierjük), hogy az érzelmek se befolyásolják az eredményeket.

5. Módszertan

5.1. A hangfelvételek kezelése és szerkesztése

A szótagösszevonás vizsgálatához használt hangfelvételeket a Praat (6.1.16-os verzió, Boersma–Weenink 2020) nevű fonetikai-akusztikai programban szerkesztettem. Mindegyik felvételtől egy olyan részletet választottam ki, ami nem az eleje, és nem is a vége volt az interjúnak, hogy az adatközlő esetleges izgulása vagy sietsége ne befolyásolja az eredményeket. Ezenkívül kivágtam minden olyan további részt, ami a kutatás céljait tekintve irrelevánsnak minősült: így például az

interjúztató személy kérdéseit és közbeszólásait, illetve a kérdés és válasz közötti csendet.⁷

Ily módon a B2-es magyar nyelvtanulókkal készült interjúk átlagos hossza 78,86 másodperc volt, a legrövidebb 56,21 másodperc, a leghosszabb pedig 96,83 másodperc hosszú. A spanyol anyanyelvi beszélők interjúiból minden esetben egy legalább két perces szakaszt választottam ki (Bóna 2019 alapján): az elemzett szegmensek átlagos hossza 128,27 másodperc (legrövidebb: 120,25 másodperc; leghosszabb: 145,26 másodperc) volt.

5.2. A szótagösszevonás vizsgálata

Jelen kutatás a szavakon átívelő, azonos magánhangzókból álló hangkapcsolatok időtartamára fókuszál. Egyik hipotézisem szerint a spanyol anyanyelvűek beszédében két, szótaghatáron található megegyező magánhangzó időtartama oly mértékben csökken, hogy egyetlen hang időtartamával fog megegyezni. Ennek a feltételezésnek az esetleges megvalósulását a következőképpen vizsgáltam: minden adatközlő produkciójában jelöltem azokat a kontextusokat, melyekben potenciális szótagösszevonásokat találtam, tehát amelyekben az első szó ugyanarra a magánhangzóra végződik, amelyikkel a következő kezdődik (például *que el*, magyarul 'hogy a...').

Mivel az adott magánhangzó ejtési hossza egyénenként változó lehet, ahhoz, hogy össze tudjam hasonlítani az összevont magánhangzók időtartamát egy önálló hang idejével, minden beszélő esetében kijelöltem három-három egyfajta „kontrollmagánhangzót” a szótagösszevonásával megegyező pozíció(k)ban (hangsúlyos, hangsúly előtti, hangsúly utáni és hangsúlytalan⁸). Ezeket a magánhangzókat és magánhangzó-kapcsolatokat szegmentáltam, vagyis külön választottam a Praat programban, és összehasonlítottam az időtartamukat. Így meg tudtam határozni, hogy az adott beszélő milyen hosszúsággal ejti a szóban forgó magánhangzót, tehát milyen időtartamra kellene a szótaghatáron található két magánhangzónak redukálnia ahhoz, hogy hipotézisem teljesüljön.

A következő táblázatban egy példát láthatunk a szótagösszevonás, valamint a kontrollmagánhangzók kiválasztására és használatára:

⁷ „Csendnek” nevezzük a párbeszédnek beszédturnusai között megjelenő néma szakaszt (Gallardo-Paúls 1996: 66 és 74–75), míg „szünet” alatt az adott beszélő beszédprodukcióján belüli néma szegmenseket értjük (Gallardo-Paúls 1993: 195, Quilis 1999: 416).

⁸ A hangsúly előtti és a hangsúly utáni pozíció is hangsúlytalannak számít, a „hangsúlytalan”-ként felcímkezett pozíció különbsége hozzájuk képest abban rejlik, hogy a „hangsúlytalannak” nevezett pozíció szomszédos szótagjaiban sincsen hangsúly; azaz abszolút hangsúlytalan. A spanyol nyelvre vonatkozó hangsúlyozási szabályokat lásd például Quilis (1999: 391–395).

LEHETSÉGES SZÓÖSSZEVONÁS (hangsúly előtti pozíció)		
Kontextus	Időtartam (ms)	Összevonás? (lásd kontrollmgh.)
que estamos /ke st amos/	41,45	nem
que está /ke st á/	24,5	igen
ÁTLAG (ms) / ARÁNY	32,98	50%
KONTROLLMAGÁNHANGZÓK (hangsúly előtti pozíció)		
Kontextus	Időtartam (ms)	
personajes /per so nájes/	25,69	
ordenando /or de nando/	60,55	
dejando /de j ando/	35,88	
ÁTLAG	40,71	

2. táblázat. A szótagösszevonás összehasonlítása a kontrollmagánhangzókkal⁹

A hangminták elemzése során olyan problémákba ütköztem, és olyan kérdéses esetekkel találkoztam, melyek módosításra kényszerítették az előre meghatározott elemzési tervet. Egyrészt azzal a ténnyel szembesültem, hogy az [e] hangra vonatkozó, potenciálisan szótagösszevonást tartalmazó kontextusok száma jelentősen több az összes többi hangénál. Mivel azokból csak elenyésző számú esetet találtam, és így elemzésem kevés információt szolgáltatott volna, ezért – illetve e tanulmány terjedelmi korlátai miatt – végül csupán az [e] hangot vizsgáltam.

Másrészt pedig, mivel a lehetőségeimhez mérten a lehető legobjektívebb eredményt szerettem volna kapni, csak az egyértelmű eseteket vettem figyelembe. Így például nem képezte részét az elemzésnek olyan (szóvégi) magánhangzó, amely kiugróan hosszú időtartama miatt inkább hangnyúlásnak tűnt, mint szimpla hangnak. Hasonlóképpen eltekintettem a túl gyors artikulációs tempó miatt alig érthető hangoktól és a két hangsúly között található magánhangzókapcsolatoktól is (például *siempre está* /sjémprestá/, magyarul 'mindig [+ létige]'), hiszen ebben az esetben nem tudtam volna meghatározni a pozíció kategóriáját. Emellett az olyan magánhangzó-kapcsolatokat is kihagytam az elemzésből, melyekben két hangsúlyos magánhangzó került egymás mellé (hangsúlytorlódás, *accent clash*), mivel a spanyol beszélők igyekeznek elkerülni ezt a jelenséget, és a torlódás feloldására több különböző módszer is létezik, ezek közé tartozik a hangsúly áthelyezése is (lásd például Almeida–San Juan 2001 és Dorta Luis–Hernández Díaz 2007: 111–123).

6. Eredmények

6.1. Első hipotézis

A szótagösszevonás részletesebb elemzése előtt azt feltételeztem, hogy a nevezett jelenség, esetükben két azonos magánhangzó redukciója szóhatáron, jelen van mind a négy kiválasztott spanyol nyelvváltozatban, és a magánhangzókapcsolatok

⁹ A vizsgált hangokat félkövéren szedtem, a hangsúlyt pedig ékezzel jelöltem a fonemikus átírásban.

időtartama egyetlen, ugyanolyan minőségű és ugyanabban a pozícióban található magánhangzó időtartamára csökken. A következő táblázat mutatja a ténylegesen végbemenő szótagösszevonás arányát, vagyis a megvalósult szótagösszevonások számát a lehetséges szótagösszevonásra alkalmas kontextusokkal összevetve. A spanyol (anyanyelvi beszélők) és a magyar (B2-es KER szintű nyelvtanulók) korpuszba tartozó hangfelvételek hosszbeli különbségei miatt elsősorban a szótagösszevonás arányát, és nem a megjelenő szótagösszevonások számát vizsgáltam, azonban a táblázat a ténylegesen végbement szótagösszevonások számát (N) is tartalmazza.

Azt azonban fontos megjegyezni, hogy szótagösszevonásnak az első hipotézisem értelmében csak azokat az eseteket tekintetem, amelyekben a két magánhangzó időtartama egyetlen magánhangzó időtartamára vagy annál kevesebbre csökkent. A tanulmány terjedelmi korlátai miatt jelen kutatásom nem tárgyalja azokat a magánhangzókapcsolatokat, amelyek időtartama ugyan csökkent két önálló magánhangzó időtartamához képest, viszont az egyetlen magánhangzóét nem éri el. A kapott adatok először dialektus szerint láthatóak.

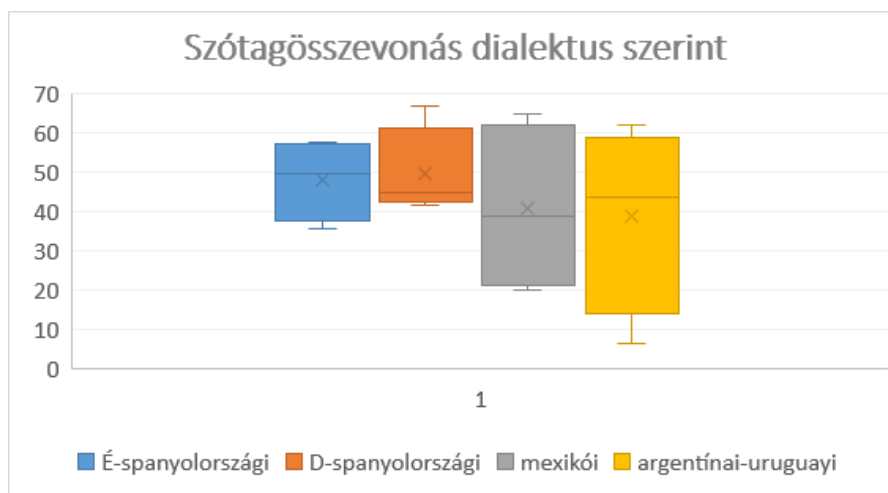
ÉSZAK-SPANYOLORSZÁGI DIALEKTUS	
Pozíció	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
hangsúlyos (9 adatközlő)	57,41%; N= 12 (43,39)
hangsúly előtti (8 adatközlő)	42,5%; N= 11 (45,59)
hangsúly utáni (5 adatközlő)	56,67%; N= 5 (43,46)
hangsúlytalan (7 adatközlő)	35,71%; N= 4 (47,56)
ÁTLAG	48,07%
SZÓRÁS	10,72
DÉL-SPANYOLORSZÁGI DIALEKTUS	
Pozíció	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
hangsúlyos (9 adatközlő)	44,39%; N= 20 (31,02)
hangsúly előtti (10 adatközlő)	45,5%; N= 11 (42,59)
hangsúly utáni (6 adatközlő)	66,67%; N= 7 (51,64)
hangsúlytalan (6 adatközlő)	41,67%; N= 4 (49,16)
ÁTLAG	49,56%

SZÓRÁS	11,52
MEXIKÓI DIALEKTUS	
Pozíció	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
hangsúlyos (10 adatközlő)	52,67%; N= 22 (44,36)
hangsúly előtti (9 adatközlő)	64,95%; N= 17 (41,75)
hangsúly utáni (4 adatközlő)	25%; N= 3 (31,92)
hangsúlytalan (5 adatközlő)	20%; N= 2 (44,72)
ÁTLAG	40,66%
SZÓRÁS	21,65
ARGENTÍNAI-URUGUAYI DIALEKTUS	
Pozíció	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
hangsúlyos (10 adatközlő)	49,95%; N= 27 (24,71)
hangsúly előtti (10 adatközlő)	37,24%; N= 16 (34,8)
hangsúly utáni (7 adatközlő)	61,9%; N= 7 (48,8)
hangsúlytalan (4 adatközlő)	6,25%; N= 1 (12,5)
ÁTLAG	38,84%
SZÓRÁS	23,94

3. táblázat. A megvalósult szótagösszevonások aránya és száma (N) dialektus szerint¹⁰

Az előbbieken bemutatott eredmények láthatóak a következő ábrán, vagyis a szótagösszevonás aránya a négy elemzett spanyol dialektusban:

¹⁰ Az első oszlopban zárójelben az látható, hogy hány adatközlő beszédprodukciónak találtam szótagösszevonásra alkalmas kontextust az adott kategóriában.

1. ábra. Szótagösszevonás dialektus szerint

Ahogy láthatjuk, a szótagösszevonás mindegyik elemzett spanyol nyelvváltozatban megjelenik; a leggyakoribb a dél-spanyolországi (49,56%), a legkevésbé gyakori az argentínai-uruguayi (33,84%) dialektusban. Ennek fényében kijelenthető, hogy az eredmények részben alátámasztják az első hipotézist, tekintve, hogy még a dél-spanyolországi nyelvjárás esetében sem éri el a ténylegesen megvalósuló szótagösszevonások aránya az összes lehetséges eset 50%-át. Azt is fontos megemlíteni, hogy néhány adatközlő beszédprodukciójában nem találtam példát szótagösszevonásra az adott pozícióban, egészen pontosan a magánhangzó-kapcsolatok időtartama nem redukálódott egyetlen magánhangzó időtartamára.

Ezek az eredmények részben megegyeznek egy korábbi, artikulációs tempóra vonatkozó kutatásom (Kovács 2020) eredményeivel: négy spanyol nyelvjárás (észak-spanyolországi, dél-spanyolországi, mexikói, argentínai-uruguayi) artikulációs tempóját hasonlítottam össze, és a második legmagasabb értéket a dél-spanyolországi (6,42 szótag/mp) nyelvváltozat mutatta, míg a második legalacsonyabb tempóértékűnek az argentínai-uruguayi (6,22 szótag/mp) nyelvjárás bizonyult. Ebből kifolyólag úgy tűnik, hogy lehet korreláció az artikulációs tempó és a szótagösszevonás között, mivel a dél-spanyolországi nyelvjárás mindkét változó esetében a legmagasabb értékek egyikét mutatta (szótagösszevonás: legmagasabb, artikulációs tempó: második legmagasabb), mindeközben pedig az argentínai-uruguayi dialektus rendre a legalacsonyabb értéket produkáló nyelvjárások közé került (szótagösszevonás: legalacsonyabb, artikulációs tempó: második legalacsonyabb).

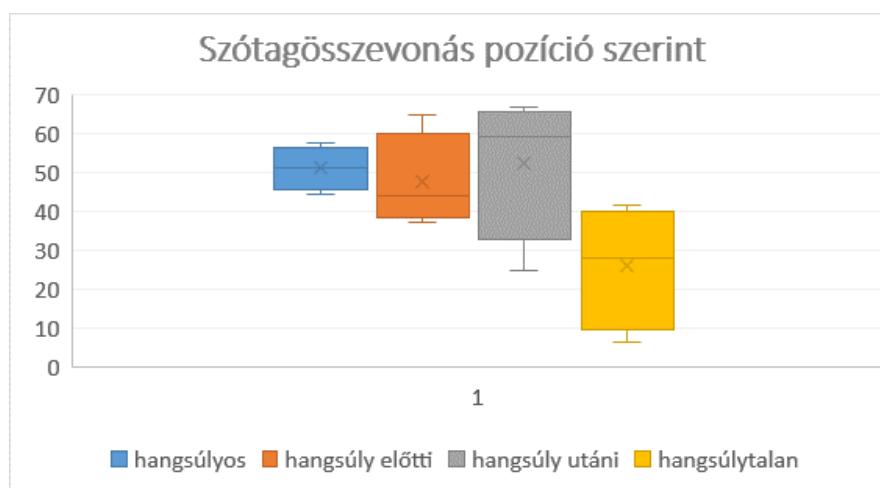
A következő táblázatban a már bemutatott eredmények láthatóak, ebben az esetben viszont pozíció szerint:

HANGSÚLYOS POZÍCIÓ	
Dialektus	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
É-spanyolországi (9 adatközlő)	57,41%; N= 12 (43,39)
D-spanyolországi (9 adatközlő)	44,39%; N= 20 (31,02)
Mexikói (10 adatközlő)	52,67%; N= 22 (44,36)
Argentínai-uruguayi (10 adatközlő)	49,95%; N= 27 (24,71)
ÁTLAG	51,11%
SZÓRÁS	5,44
HANGSÚLY ELŐTTI POZÍCIÓ	
Dialektus	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
É-spanyolországi (8 adatközlő)	42,5%; N= 11 (45,59)
D-spanyolországi (10 adatközlő)	45,5%; N= 11 (42,59)
Mexikói (9 adatközlő)	64,95%; N= 17 (41,75)
Argentínai-uruguayi (10 adatközlő)	37,24%; N= 16 (34,8)
ÁTLAG	47,55%
SZÓRÁS	12,09
HANGSÚLY UTÁNI POZÍCIÓ	
Dialektus	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
É-spanyolországi (5 adatközlő)	56,67%; N= 5 (43,46)
D-spanyolországi (6 adatközlő)	66,67%; N= 7 (51,64)
Mexikói (4 adatközlő)	25%; N= 3 (31,92)
Argentínai-uruguayi (7 adatközlő)	61,9%; N= 7 (48,8)
ÁTLAG	52,56%
SZÓRÁS	18,82
HANGSÚLYTALAN POZÍCIÓ	

Dialektus	Szótagösszevonás aránya és száma (szórás)
É-spanyolországi (7 adatközlő)	35,71%; N= 4 (47,56)
D-spanyolországi (6 adatközlő)	41,67%; N= 4 (49,16)
Mexikói (5 adatközlő)	20%; N= 2 (44,72)
Argentínai-uruguayi (4 adatközlő)	6,25%; N= 1 (12,5)
ÁTLAG	25,91%
SZÓRÁS	15,98

4. táblázat. A szótagösszevonás aránya és száma (N) pozíció szerint¹¹

A kapott eredmények ebben az esetben is láthatóak diagramon:

2. ábra. Szótagösszevonás pozíció szerint

Ami a pozíciót illeti, látható, hogy a szótagösszevonás a hangsúly utáni pozícióban a leggyakoribb (52,56%), a hangsúlytalan pozícióban pedig a legkevésbé gyakori (25,91%). Érdekes módon ezek az eredmények nem egyeznek a szakirodalomban leírtakkal, ahol azt találjuk, hogy hangsúlytalan szótagok gyakrabban redukálódnak, mint a hangsúlyosak (Aguilar 2003: 2112; Alba 2006: 277; Cuenca Villarín 2000: 43; Navarro Tomás 1977: 148–149, idézi Hualde 2020: 170). Ezzel szemben azonban a jelen kutatásban kapott adatok azt mutatják, hogy a szótagösszevonás

¹¹ Az első oszlopban zárójelben az látható, hogy hány adatközlő beszédprodukcijában találtam szótagösszevonásra alkalmas kontextust az adott kategóriában.

hangsúlyos pozícióban a második leggyakoribb (51,11%).

Azonban itt is fontos megjegyezni, hogy kivitelezett szótagösszevonásnak csak azokat az eseteket tekintettem, amikor két egymást követő magánhangzóból álló sorozat időtartama egyetlen magánhangzó időtartamára vagy rövidebbre csökken.

6.2. Második hipotézis

Az előbbieken felül a kutatásom kezdetén azt is feltételeztem, hogy a B2-es KER szintű magyar nyelvtanulók beszédprodukciónak az anyanyelvi beszélőkével ellentétben nem, vagy csak marginálisan található meg a szótagösszevonás. Mindez pedig hozzájárulhat ahhoz, hogy a magyar ajkú diákok artikulációs tempója elmarad a célnyelvi értéktől (Kovács 2020).

A második hipotézis részben nyert alátámasztást, ugyanis a szótagösszevonás megjelent a magyar korpuszban is, de a tizenhét szótagösszevonásra alkalmas kontextus közül mindössze egyetlen esetben,¹² méghozzá hangsúlyos pozícióban (5,88%).

Azt azonban fontos megjegyezni, hogy a magyar nyelvtanulók (összesen 10 fő) hangmintáiban szignifikánsan kevesebb szótagösszevonás-kompatibilis környezetet találtam, tehát olyan szókapcsolatokat, melyek első tagjának utolsó és második tagjának első magánhangzója megegyezik. A lehetséges szótagösszevonásra alkalmas pozíciók előfordulása a következőképpen alakult: hangsúlyos pozíció összesen három főnél, hangsúly előtti négy főnél, hangsúly utáni négy főnél, hangsúlytalan pedig két adatközlő esetében. Láthatjuk tehát, hogy az adott pozícióban még az adatközlők felénél sem fordult elő szótagösszevonásra alkalmas környezet.

Véleményem szerint ez nem elsősorban a véletlennek és a hangminták (a spanyol korpuszhoz képesti) rövidegének köszönhető, hanem inkább annak, hogy a B2-es KER szintű diákok az anyanyelvű beszélőkhöz képest sokkal tagoltabban, jelentősen több szünettel és hezitálással beszélnek. Ennek következtében pedig kevesebb szót is ejtenek közvetlenül egymás után, szünet vagy hezitálás nélkül, ami csökkenti az esetleges szótagösszevonás lehetőségét. Így a négy kiválasztott pozíció (hangsúlyos, hangsúly előtti, hangsúly utáni, hangsúlytalan) közül egyik sem jelent meg minden beszélőnél, és egy adatközlő esetében egyetlen olyan környezetet sem találtam, ahol felmerült volna a szótagösszevonás lehetősége.

Fontos kitérni arra is, hogy a magyar adatközlőkkel interjút készítő spanyol (andalúz származású) beszélő beszéd- és artikulációs tempója (sorrendben: 5,3 és 7,12 szótag/másodperc) jelentősen gyorsabb volt, mint a B2-es szintű magyar nyelvtanulóké (sorrendben: átlagosan 2,9 és 4,58 szótag/másodperc, lásd Kovács 2019). Emellett pedig az anyanyelvi interjúztató beszédprodukciónak nem csak az

¹² Ennek az adatközlőnek a beszédprodukciónak két olyan környezetet találtam ebben a hangsúlyos pozícióban, ami kompatibilis volt a szótagösszevonással, és ebből a két lehetséges esetből, ahogy már említettem, csak az egyikben valósult meg az összevonás (50%).

[e] hangra vonatkozó szótagösszevonás (N= 8; 40%), illetve mássalhangzó-redukció (például a szótagvégi /s/ aspirációja és törlése) is megfigyelhető volt. Jelen kutatásom eredményei azonban azt mutatják, hogy a nyelvtanulók nem kezdik el tudat alatt imitálni a szótagösszevonást, ezért immerziós nyelvtanulás helyett direkt módon megfogalmazott instrukciókra lehet szükség a jelenség alkalmazásának fejlesztése érdekében.

7. Konklúzió

Ebben a tanulmányban egymást követő, azonos magánhangzók összevonását vizsgáltam szóhatáron. Négy spanyol nyelvváltozatot (észak-spanyolországi, dél-spanyolországi, mexikói, argentinai-uruguayi) hasonlítottam össze, hogy kiderüljön, van-e közöttük különbség a már említett jelenséget illetően. Eredményeim alapján a szótagösszevonás egy tipikus jelenség a spanyol nyelvben, és 10,72% különbség lelhető fel a szótagösszevonást legnagyobb arányban produkáló dialektus (dél-spanyolországi, 49,56%) és a jelenséget legritkábban mutató nyelvjárás között (argentinai-uruguayi, 38,84%). Mivel a felhasznált spanyol korpusz mindegyik adatközlője színész volt, a kapott eredmények valós dialektális különbséget mutathatnak. Ahhoz azonban, hogy ki tudjuk zárni, vagy legalábbis csökkenteni tudjuk az egyéni különbségeket a nyelvváltozatokon belül és ezek között, több minta vizsgálatára lenne szükség a jövőben.

Ezen felül a szótagösszevonás jelenlétét és előfordulási arányát kutatva B2-es KER szintű magyar nyelvtanulók beszédprodukciónak is elemeztem. A szótagösszevonásra alkalmas tizenhét lehetséges esetből végül egyetlen megvalósult szótagösszevonást találtam (5,88%) a magyar adatközlők mintáiban, ami alapján a jelenség majdnem tízszer gyakoribb a spanyol anyanyelvű beszélők beszédprodukcójában.

A kapott adatok alapján feltételezhető, hogy összefüggés található az artikulációs tempó és a szótagösszevonás között, mivel az a nyelvváltozat, amelyik a legnagyobb arányban mutatott példát szótagösszevonásra, az artikulációs tempót vizsgáló korábbi kutatásomban is a legmagasabb értéket mutató nyelvjárások egyike lett (Kovács 2020). Ugyanez a korreláció volt fellelhető a legkisebb arányban szótagösszevonást mutató nyelvjárás esetében is (az artikulációs tempó tekintetében a második legalacsonyabb értéket mutatta).

Érdemes megemlíteni, hogy Tsao és munkatársai (2006, idézi Santiago–Mairano 2017) szerint például a gyors beszéd- és artikulációs tempó magánhangzóredukciót von maga után. Ezzel szemben viszont korábban a legmagasabb artikulációs tempót mutató nyelvjárás (a már említett négy dialektus közül), a mexikói spanyol ebben a kutatásban a második legkisebb arányban produkált szótagösszevonást a másik három vizsgált nyelvváltozattal összevetve.

Ehhez hasonlóan felmerült ellentmondás az argentinai-uruguayi dialektussal kapcsolatban is. A szakirodalomban leírtak alapján (Kaisse 2001 és Sosa 1999, idézi őket Baditzné 2020: 9) erre a nyelvjárásra jellemző a hangsúlyos szótagok megnyúlása. Mindezek alapján feltételezhetjük, hogy a megnyúlt szótagok

megakadályozzák az egyetlen magánhangzó időtartamára való redukálódást, aminek következtében ebben a nyelvváltozatban lenne a legritkább a szótagösszevonás hangsúlyos pozícióban. Az ebben a kutatásban kapott eredményeim azonban azt mutatják, hogy az argentinai-uruguayi nyelvjárásban csak a második legkisebb arányban fordul elő a szótagösszevonás az említett pozícióban.

Mindennek fényében fontos lenne további kutatásokat végezni a spanyol nyelvészet ezen területén, akár teret adva más típusú redukcióknak, összevonásoknak is. Emellett azzal is árnyalni lehet a most kapott eredményeket, ha nem csak az egy magánhangzó időtartamára csökkent magánhangzókapcsolatokat kezeljük szótagösszevonásként. Homogénebb körülmények között felvett interjúk használatával pedig objektívebb eredményeket kaphatunk jövőbeli vizsgálatok során, hiszen a formális vagy informális környezet közti különbség befolyásolhatta a most kapott adatokat, lásd csendes egyetemi tanterem a magyar korpusz, és többféle helyszín (kávézó, televíziós műsor) a spanyol korpusz esetében. Burchfield–Bradlow (2014: 274–275) szerint azonban a beszédstílus önmagában nem, inkább más tényezőkkel együtt tudja befolyásolni a redukciót.

Végül, de nem utolsósorban, fontos kiemelni, hogy a kutatás során kapott adatok azt sugallják, hogy szoros összefüggés található a szótagösszevonás és az artikulációs tempó között, így ezt a két jelenséget együttesen kellene fejleszteni: a gyors beszéd kevésbé tiszta artikulációja szótagok lerövidülésével és kiesésével járhat (Burchfield–Bradlow 2014: 274–275; Hoole et al. 1994, idézi Tomaschek et al. 2014: 429; Navarro Tomás 1950, idézi Esgueva Martínez 2004: 89; Navarro Tomás 1977: 148–149, idézi Hualde 2020: 170; Voigt–Schüppert 2013: 322; Wong 2004), a kiesett hangok, szótagok segítségével pedig több szót tudunk kiejteni adott idő alatt, ami a beszéd- és artikulációs tempóra lehet hatással, például szó/perces mértékegység esetében: ilyenkor a hallott szavak számára fókuszálunk, és nem arra, hogy azok hány hangban valósultak meg (Bóna 2007: 12, 16).

Azt is láthattuk, hogy hiába kaptak egy szótagösszevonást alkalmazó beszélgetőpartnert a magyar nyelvtanulók, nem kezdték el ők is automatikusan összevonni a szótagokat. Ennek fényében a jövőben vizsgálni tervezem a nyílt instrukciók szerepét ezen a területen, vagyis, hogy direkt tanítás után gyakrabban fog-e megjelenni a szótagösszevonás a nyelvtanulók beszédprodukciónak. Különösen annak tudatában lenne fontos a nyelvtanulók megismertetése a szótagösszevonással, hogy a szakirodalom is sürgeti ennek a problematikus jelenségnek a megértését a beszélt nyelvben (Espinosa 1924: 299–300).

Köszönetnyilvánítás

Jelen kutatás az Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP-20-2) támogatásával jött létre. Szeretném megköszönni témavezetőmnek, Baditzné Dr. Pálvölgyi Katának odaadó segítségét, hasznos észrevételeit.

Hivatkozott szakirodalom

- Aguilar, Lourdes 2003. Effects of prosodic and segmental variables on vowel sequences pronunciation in Spanish. In Solé, Maria Josep – Recasens, Daniel – Romero, Joaquín (eds.): *15th International Congress of Phonetic Sciences*. Barcelona. 2111–2114. https://www.researchgate.net/publication/294705220_Effects_of_prosodic_and_segmental_variables_on_vowel_sequences_pronunciation_in_Spanish (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Aguilar, Lourdes 2005. Los enlaces vocálicos: ¿una cuestión de dominios prosódicos? *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana*, III/6: 29–48. <https://www.jstor.org/stable/41678112> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Alba, Matthew C. 2006. Accounting for variability in the production of Spanish vowel sequences. In Sagarra, Nuria – Toribio, Almeida Jacqueline (eds): *Selected Proceedings of the 9th Hispanic Linguistics Symposium*. Somerville, MA: Cascadia Proceedings Project. 273–285. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=5E34EF9CC40947E839A116B4C0FDCE26?doi=10.1.1.506.2019&rep=rep1&type=pdf> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Almeida, Manuel – San Juan, Esteban 2001. Clash silábico y desplazamiento acentual en el español canario. *Estudios de fonética experimental* XXI: 159–171. <https://raco.cat/index.php/EFE/article/view/144001> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Baditzné Pálvölgyi, Kata 2019. ¿Debería importarnos la pronunciación en la enseñanza del español con fines específicos? In Nyakas, Judit – Gazsi, Rebeka Dalma (eds): *Lingua*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem Corvinus Idegennyelvi Oktató- és Kutatóközpont. 232–243.
- Baditzné Pálvölgyi, Kata 2020. The prosodic correlates of stress in European and Argentinian ‘Porteño’ Spanish. In Gocsál, Ákos – Gósy, Mária – Grácsi, Tekla Etelka – Gyarmathy, Dorottya – Horváth, Viktória – Huszár, Anna – Kohári, Anna – Krepsz, Valéria – Mády, Katalin (eds): *Speech Research Conference. Hungarian Research Institute for Linguistics*. Budapest: Nyelvtudományi Intézet. 9–11. <http://doi.org/10.18135/BeszKutKonf.2020>
- Baditzné Pálvölgyi, Kata – Gaál, Zoltán Kristóf – Hegedüs, Renáta – Poller, Lilla – Ruiz Sánchez, Cristina – Takács, Lili 2018. Actividades teatrales para lograr una comunicación oral exitosa. In *Cuadernos ELTE 2017: El teatro como atajo pedagógico*. Budapest: Agregaduría de Educación de la Embajada de España en Hungría. 7–17.
- Boersma, Paul – Weenink, David 2020. Praat: doing phonetics by computer [számítógépes program]. 6.1.16-os verzió, letöltés ideje: 2020. augusztus 31. (<http://www.praat.org/>)
- Bóna Judit 2007. *A felgyorsult beszéd produkciós és percepcióssajátossága*. Doktori disszertáció. http://doktori.btk.elte.hu/lingv/bona/Phd_dolgozat_BonaJudit.pdf. (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Bóna, Judit 2014. Temporal characteristics of speech: The effect of age and speech style. *The Journal of the Acoustical Society of America* 136/2: 116–121. <https://doi.org/10.1121/1.4885482>
- Bóna Judit 2016. Temporális sajátosságok a beszédben. In Bóna Judit (szerk.): *Fonetikai olvasókönyv*. Budapest: ELTE Fonetikai Tanszék. 159–173. <http://real.mtak.hu/41254/1/FonetikaiOlvasokonyv.pdf> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)

- Bóna Judit 2019. A spontán beszéd és a felolvasás temporális jellemzői kisiskolás korban. *Beszédkutatás* 27/1: 272–290. <https://doi.org/10.15775/Beszkut.2019.272-290>
- Bowen, J. Donald 1956. Sequences of vowels in Spanish. *Boletín de Filología* 9: 5–14. <https://revistamad.uchile.cl/index.php/BDF/article/view/50467/53004> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Burchfield, L. Ann – Bradlow, Ann R. 2014. Syllabic reduction in Mandarin and English speech. *The Journal of the Acoustical Society of America* 135: 270–276. <https://doi.org/10.1121/1.4874357>
- Bybee, Joan 2000. Lexicalization of sound change and alternating environments. In Broe, Michael B. – Pierrehumbert, Janet. B. (eds): *Papers in laboratory phonology V acquisition and the lexicon*. Cambridge, Egyesült Királyság: Cambridge UP. <https://www.unm.edu/~jbybee/downloads/Bybee2000LexicalizationSoundChange.pdf> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Bybee, Joan 2002. Word frequency and context of use in the lexical diffusion of phonetically conditioned sound change. *Language Variation and Change* 14/3: 261–290. <https://doi.org/10.1017/S0954394502143018>
- Casali, Roderic. F. 1997. Vowel elision in hiatus contexts: which vowel goes? *Language*, 73/3: 493–533. <http://www.balsas-nahuatl.org/mixtec/Electronic-texts-and-bibliography/Morphology%20and%20synxtac%20general%20theory/Casali-Vowel-elision.pdf> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Causley, Trisha 1999. Faithfulness and contrast: the problem of coalescence. In Shahin, Kimary N. – Blake, Susan – Kim, Eun-Sook. (eds): *The proceedings of the Seventeenth West Coast Conference on Formal Linguistics*. Stanford: CSLI. 117–131.
- Contreras, Heles 1969. Vowel Fusion in Spanish. *Hispania* 59/1: 60–62. <https://doi.org/10.2307/337724>
- OKTATÁSI HIVATAL Nyelvvizsgázatási Akkreditációs Osztály (NYAK) 2002. 3. Közös referenciaszintek. In *Közös Európai Referenciakeret 2002 - magyar változat*. https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/KER_2002/3%20fejezet_2.pdf (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Cuenca Villarín, María Heliodora 2000. Lenguas de compás acentual y lenguas de compás silábico. Revisión teórica e implicaciones pedagógicas. *ELIA* 1: 41–54. <http://revistas.uned.es/index.php/ELIA/article/view/18245> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Dorta Luis, Josefa – Hernández Díaz, Beatriz 2007. El choque de acentos en español. *Síntesis Tecnológica* 3/2: 111–123. <http://revistas.uach.cl/index.php/sintec/article/view/776> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Ernestus, Mirjam – Baayen, Harald – Schreuder, Rob 2002. The Recognition of Reduced Word Forms. *Brain and Language* 81/1–3: 162–173. <https://doi.org/10.1006/brln.2001.2514>
- Ernestus, Mirjam – Warner, Natasha 2011. An introduction to reduced pronunciation variants. *Journal of Phonetics* 39/3: 253–260. [https://doi.org/10.1016/S0095-4470\(11\)00055-6](https://doi.org/10.1016/S0095-4470(11)00055-6)
- Esgueva Martínez, Manuel Agustín 2004. Vocales en contacto: La sinalefa. *Rhythmica* II/2: 87–107. <https://doi.org/10.5944/rhythmica.6403>
- Espinosa, Aurelio M. 1924. Synalepha and Syneresis in Modern Spanish. *Hispania* 5/7: 299–309. <https://doi.org/10.2307/331182>

- Gallardo Paúls, Beatriz 1993. La transición entre turnos conversacionales: silencios, solapamientos e interrupciones. *Contextos* 11/21–22: 189–220. https://www.researchgate.net/publication/50813945_1993La_transicion_entre_turnos_conversacionales_Silencios_solapamientos_e_interrupciones (Utolsó elérés: 2022. jan. 23.)
- Gallardo-Paúls, Beatriz 1996. *Análisis conversacional y pragmática del receptor*. Valencia: Ediciones Episteme, Colección Sinapsis.
- Gósy Mária 2004. *Fonetika, a beszéd tudománya*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Henríquez Ureña, Pedro 1961. *Estudios de versificación española*. Buenos Aires: Universidad de Buenos Aires.
- Hoole, Philip – Mooshammer, Christine – Tillmann, Hans G. 1994. Kinematic analysis of vowel production in German. In *Proceedings of the Third International Conference on Spoken Language Processing*. Yokohama, Japan. 53–56. <https://www.phonetik.uni-muenchen.de/~hoole/pdf/yoko2pdf.pdf> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Hualde, José Ignacio 1994. La contracción silábica en español. In Demonte, Violeta (ed.): *Gramática del español*. Mexikóváros: El Colegio de México. 629–647.
- Hualde, José Ignacio 2014. *Los sonidos del español*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Hualde, José Ignacio 2020. Syllable merger. In Colina, Sonia – Martínez-Gil, Fernando. (eds.): *The Routledge Handbook of Spanish Phonology*. New York, NY: Routledge. 162–180.
- Hualde, José Ignacio – Olarrea, Antxon – Escobar, Anna María – Travis, Catherine E. 2010. *Introducción a la lingüística hispánica*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Jenkins, Devin Lane 1999. *Hiatus resolution in Spanish: phonetic aspects and phonological implications from Northern New Mexican data*. Doktori disszertáció. University of New Mexico.
- Johnson, Keith 2004. Massive reduction in conversational American English. In Yoneyama, Kiyoko – Maekawa, Kikuo (eds.): *Spontaneous Speech: Data and Analysis. Proceedings of the 1st Session of the 10th International Symposium*. The National International Institute for Japanese Language, Tokió, Japán. 29–54.
- Kaisse, Ellen M. 2001. The long fall: An intonational melody of Argentinean Spanish. In Herschensohn, Julia – Mallén, Enrique – Zagana, Karen (eds): *Features and Interfaces in Romance*. Amsterdam: Benjamins. 148–160. <https://doi.org/10.1075/cilt.222.10kai>
- Kovács, Dorottya 2019. *La velocidad de habla de los húngaroparlantes al hablar español espontáneo*. Az Országos Tudományos Diákköri Konferencián előadott kutatás. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem. <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/55707> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Kovács, Dorottya 2020. La velocidad de articulación en la enseñanza de ELE. *Acta Hispanica* 25: 87–99. <https://doi.org/10.14232/actahisp.2020.25.87-99>
- Kovács, Dorottya 2021. La velocidad de habla de cuatro dialectos del español. Comparación con estudiantes húngaros de nivel B2. Elhangzott: *Encrucijadas. Coloquio Internacional de Hispanistas Centroeuropeos*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem. 2021. november 12–13.

- Laham, Simon M. – Alter, Adam L. – Goodwin, Geoffrey P. 2009. Easy on the mind, easy on the wrongdoer: Discrepantly fluent violations are deemed less morally wrong. *Cognition* 112: 462–466. <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/web.sas.upenn.edu/dist/c/183/files/2016/08/Laham-Alter-Goodwin-2009-Unexpected-fluency-decreases-wrongness-COGNITION-1uagjk9.pdf> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Levelt, Willem J. M. 1999. Producing spoken language: A blueprint of the speaker. In Brown, Colin M.–Hagoort, Peter (eds.): *The neurocognition of language*. Oxford: Oxford University Press. 83–122. https://pure.mpg.de/rest/items/item_147935_6/component/file_196891/content (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Markó Alexandra 2005. *A spontán beszéd néhány szuprasegmentális jellegzetessége*. Doktori disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem. <http://www.spontanbeszed.hu/letoltes/asponanbeszedszuprasz.pdf> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Mátraházi Noémi 2020. Eltérő nyelvi háttérű hallgatók beszédfolyamatosság-értékelése magyar és spanyol beszéd alapján. In Ludányi Zsófia – Grácsi Tekla Etelka (szerk.): *Doktoranduszok tanulmányai az alkalmazott nyelvészet köréből 2020*. Budapest, Nyelvtudományi Intézet. 93–105. http://www.nytd.hu/alknyelvdok20/proceedings/Matrahazi_Noemi.pdf (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Monroy Casas, Rafael 1980. *Aspectos fonéticos de las vocales españolas*. Madrid: Sociedad General Española de Librería.
- Munson, Benjamin 2007. Lexical access, lexical representation, and vowel production. *Laboratory Phonology* 9: 201–228.
- Munson, Benjamin – Solomon, Nancy Pearl 2004. The effect of phonological neighborhood density on vowel articulation. *Journal of speech and hearing research* 47: 1048–1058. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2004/078\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2004/078))
- Navarro y Ledesma, Francisco 1903. *Lecciones de literatura (Preceptiva de los géneros literarios)*. Madrid, Imprenta Alemana.
- Navarro Tomás, Tomás 1950. *Manual de pronunciación española*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- Navarro Tomás, Tomás 1977. *Manual de pronunciación española* (19th edition). *Revista de filología española*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- Planas Morales, Sílvia 2013. El grupo rítmico y el grupo fónico en la clase de ELE. *Revista Internacional de Lenguas Extranjeras* 2: 67–80. <https://revistes.urv.cat/index.php/rile/article/view/247/239> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Quilis, Antonio 1999. *Tratado de fonética y fonología españolas*. Madrid: Editorial Gredos.
- Román, Domingo – Quezada, Camilo – Aguilera, Loreto 2018. Duración de vocales idénticas en límite de palabras en español de Chile. *Estudios de Fonética Experimental* XVII: 151–170. https://www.ub.edu/journalofexperimentalphonetics/pdf-articles/XXVII-10_DRoman-separata_new.pdf (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Santiago, Fabian – Mairano, Paolo 2017. *Do Spaniards speak faster than Mexicans? Studying Spanish Rhythm in natural speech*. Elhangzott: *Phonetics and Phonology in Europe 2017*. Köln, Németország. 2017. június 12–14. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01737829/document> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)

- Sosa, Juan Manuel 1999. *La entonación del español. Su estructura fónica, variabilidad y dialectología*. Madrid: Cátedra.
- Tomaschek, Fabian – Tucker, Benjamin V. – Wieling, Martijn – Baayen, R. Harald 2014. Vowel articulation affected by word frequency. In Fuchs, Susanne – Grice, Martine – Hermes, Anne – Lancia, Leonardo – Mücke, Doris (eds): *Proceedings of the 10th International Seminar on Speech Production*. Köln, Németország. 429–432. https://www.researchgate.net/publication/281086661_Vowel_articulation_affected_by_word_frequency (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Trouvain, Jürgen – Koreman, Jacques – Erriquez, Attilio – Braun, Bettina 2001. Articulation rate measures and their relation to phone classification in spontaneous and read German speech. *Proceedings of the Workshop Adaptation Methods for Speech Recognition*. 155–158. <http://kops.uni-konstanz.de/handle/123456789/15074> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Tsao, Ying-Chiao – Weismer, Gary – Iqbal, Kamran 2006. The effect of intertalker speech rate variation on acoustical vowel space. *Journal of the Acoustical Society of America* 119/2: 1074–1082. <https://doi.org/10.1121/1.2149774>
- Váradi Viola – Beke András 2013. Az artikulációs tempó variabilitása a felolvasásban. *Beszédkutatás* 21: 26–42. <http://real.mtak.hu/8458/> (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Voigt, Stefanie – Schüppert, Anja 2013. Articulation rate and syllable reduction in Spanish and Portuguese. In Gooskens, Charlotte S. – Van Bezooijen, Renee. (eds): *Phonetics in Europe: Perception and Production*. 317–332. <https://doi.org/10.3726/978-3-653-03517-9>
- Wong, Wai Yi Peggy 2004. *Syllable fusion and speech rate in Hong Kong Cantonese*. Elhangzott: *Speech Prosody 2004*. Nara, Japán. 2004. március 23–26. https://www.isca-speech.org/archive_open/sp2004/sp04_255.pdf (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Xu, Yi 1994. Production and perception of coarticulated tones. *Journal of the Acoustical Society of America* 95/4: 2240–2253. http://www.homepages.ucl.ac.uk/~uclyyix/yispapers/Tone_perception.pdf (Utolsó elérés: 2022.jan.23.)
- Zipf, George Kingsley 1935. *The psycho-biology of language. An Introduction to Dynamic Philology*. Cambridge: MIT Press.

KOVÁCS DOROTTYA
Eötvös Loránd Tudományegyetem
kdorki97@gmail.com